

unlimited

on beşinci
istanbul bienali
iyi bir komşu

fifteenth
istanbul biennial
a good neighbour

FOTOGRAF/PHOTO: LUKAS WASSMAN, IMAGE COURTESY'IKSV'İZNİYLE

En yakından en uzağa komşuluğu konuşmak

Discussing neighbourhood from closest to the most distant

Özlem Altunok

16 Eylül'de altı mekanda *iyi bir komşu* temasıyla ziyaretçileriyle etkileşime geçecek 15. İstanbul Bienali, komşuluğa dair sorduğu sorular etrafında şekilleniyor. Etkinliğin hazırlıkları sürerken İstanbul Bienali Direktörü Bige Örer ve bienalin kamusal programını hazırlayan sanatçı, akademisyen Zeyno Pekünlü ile bir araya geldik, bienalin inşa sürecini, genel hatlarını, öne çıkan özelliklerini konuştuk

The 15th Istanbul Biennial that will start interacting with its visitors with the theme *a good neighbour* at six venues on September 16th, is constructed around the questions asked about the neighbourhood. As the preparations for the event continue, we gathered with Bige Örer, Istanbul Biennial Director and Zeyno Pekünlü, the artist and academician who prepared the public programme of the biennial and we discussed the construction process, general terms and outstanding features of the biennial

BURÇAK BİNGÖL, 15. İSTANBUL BİENALİ/15TH İSTANBUL BIENNIAL, FOTOĞRAF/PHOTO: POYRAZ TUTUNCU

15. İstanbul Bienali’nin *iyi bir komşu*’ya dair sorduğu/soracağı onlarca soruya 56 sanatçının işlerine bakarak yanıt aramaya, başka türlü düşünmeye, farklı ilişkilene halleri üzerine kafa yormaya az kaldı. 16 Eylül’de başlayacak bienalin küratörleri, bilindiği gibi İstanbul’u üç bienal ve bir *Yaya Sergisi* vesilesiyle defalarca ziyaret etmiş sanatçı ikili Elmgreen&Dragset. Bu bienalin başlığı, tamamlanmamış bir cümle aslında; *iyi bir komşu* ve üç nokta. Ardından çeşitli sorular, konuya yaklaşımlar geliyor, bienal boyunca da gelecek.

Komşuluk üzerine düşünmeye başladığımızda çorap söküğü gibi özelden topluma, oradan bütün hayata yayılan görünmez bir zincirin halkaları gibi bir ilişkiler ağı çıkıyor ortaya. İkilinin geçtiğimiz kış temayı basına açıkladığı toplantıda yaşları 8’den 84’e uzanan 40 kişinin *iyi bir komşu* hakkında sorduğu sorular bu anlamda bir ipucu... Ev, mahalle, aidiyet, mahremiyet ve mahrumiyet derken sınırlarla ayrılan komşu ülkeler, ortak yemekler, benzer türküler, düşman da olabilen, savaşan komşular, davetsiz misafir mülteciler, dünyanın evrendeki misafirliği, hayvan komşularımız, online komşularımız, sosyal medyadaki konuklarımız, sanatçıların birbirleriyle komşuluğuna uzanan bir sarmalın içinde bugünden küçük ve büyük ölçekte çeşitli komşuluk temsillerine bakmayı mümkün kılıyor bu tema. Oysa bir yandan da eskiye dair, çokça tüketilmiş, hatta form olarak neredeyse özellikle büyük kentlerde kaybolayazmış naif bir ilişkilene türü komşuluk. Akıllarda kalan başka, güncelde yaşanan bambaşka... Yine de neticede komşuluk her canlı ve şey arasında kurulabilecek bir ilişkilene biçimi, ister gönüllü olalım, ister olmayalım. Bir tarafıyla zorunlu... Komşuluk, yan kapıdan tuz istemekten, üst kattakilerle kahve içmekten başlıyor olabilir hala belki ama fiziki, sosyal ve siyasi sınırları daha da genişliyor ya da belirsizleşiyor.

İstanbul Bienali Direktörü Bige Örer’in de altını çizdiği gibi, bir bienal teması için “mütevazı” görünen bu başlık bir taraftan çok yalın: “Genelde bienaller için daha teorik, akademik ya da kavramsal çerçevelerin seçildiğini görüyoruz ama muhtemelen Elmgreen&Dragset’in sanatçı olmaları ve bu bienalin neredeyse yarım milyonu aşkın kişiye ulaşacağı bilgisiyle, o kulağa mütevazı gibi gelen ve herkesin bir şekilde ilişki kurabildiği komşuluk kavramı, nereden bakarsak bakalım çok farklı yorumlara da açık bir kavram. Çünkü herkesin bir komşuluk hikayesi var.”

Diğer yandan Elmgreen&Dragset’in seçtiği bu temanın, kendi sanat pratikleriyle de yakından ilişkili olması bu ilişkiler ağını daha da katmanlandırıyor. Tema, bugün yerelden evrensele dünyanın yeni ilişkilene biçimlerine dair tespitlerde, öngörülerde bulunmaya girişerek küresel bir kaos en küçük birimden en büyüğüne bir sorgulama zemini açıyor hem de Elmgreen&Dragset’in pek çok işinde karşımıza bir izlek olarak çıkan meselelerin sürekliliğini içeriyor. Bu açıdan bienalin iki sanatçı-küratör tarafından bu temayı merkeze alarak biçimlendirmesi de etkinliği ayrıca ilginç kılacak gibi görünüyor.

1995 yılından bu yana birlikte çalışan ikilinin üretimleri yerleştirme, heykel, performans ve tiyatro gibi farklı alanlara uzanıyor. Çalışmaları ilk işlerinden bu yana benlik, öznellik, bireyin sıkışmışlığı, mekanla ilişkisi gibi konular etrafında şekilleniyor. Mesela *Yaya Sergileri* için 2005’te ürettikleri *Kullanım Evi*, kamuya açık bir mekan önermesiydi. 2013’te 13. İstanbul Bienali’nde ise yine kamusal alanda yapmayı düşündükleri çalışmalarını Gezi süreci yaşanınca *İstanbul Günlükleri* adlı performatif bir işe dönüştürmüşlerdi. Galata Rum Okulu’nda izleyiciyle buluşan çalışmada, Gezi sürecinde öne çıkan öznelğin dışavurumunu bienal boyunca günlük tutan insanlar aracılığıyla sunmuşlardı. Yereli ve kişiseli

büyük fotoğrafla ilişkilendirmek konusunda oldukça deneyimli olduklarını söyleyebiliriz Elmgreen&Dragset’in. Hem sanatçı hem de küratör kimlikleri üzerinden pratiklerindeki farklı disiplinlerin varlığı da bu çemberi genişletiyor. Bige Örer de ikilinin hem ev kavramıyla hem de farklı medyumlarla olan ilişkilerine değinerek, bu bienalde de kişisel hikayeleri çok dinleyeceğimizi öte yandan Elmgreen&Dragset’in geniş bir yelpazeye yayılan üretimlerinden izlere de rastlayacağımızı söylüyor: “Michael’in (Elmgreen) 19 yaşındayken ‘ev terk ettiğin yerdir’ cümlesine ithafen yaptıkları bir sergi, ardından yine bu meseleyi ele alan bir yayınları var. İkilinin birçok işinde de evin kırılğan, alışıldık tanımlarından daha farklı tanımların mümkün olduğunu gözlemliyoruz. Bu anlamda onların işlerinde görmeye alıştığımız teatral, performatif, mizahi, şaşırtıcı, sürprizli yanı tüm sergide göreceğimizi düşünüyorum.”

İstanbul Modern, Galata Özel Rum İlköğretim Okulu ve Pera Müzesi’nin ana sergi alanları olarak kullanılacağı bienalde Küçük Mustafa Paşa Hamamı, ARK Kültür ve Yoğunluk Sanatçı Atölyesi ile birlikte toplam altı mekan yer alıyor. İstanbul Modern’e daha çok evle ilgili işler, büyük ölçekli yerleştirmelere konuşlanmış. Pera Müzesi’nde “karma sergi formatı” olarak nitelendirebilecek bir sunum, Galata Rum Okulu’na ise daha farklı evrenlerin yaratılmaya çalışıldığı bir atmosfer hakim. Küçük Mustafa Paşa Hamamı’nın bienal kapsamında ilk kez kullanılacak kadınlar bölümünde bir erkek sanatçının; Stephen G. Rhodes’un büyük bir yerleştirmesi yer alıyor. Erkekler bölümünde ise Monica Bonvicini’nin bir işi bulunuyor. Tuğçe Tuna da bu bölümde dokuz kişilik ekibiyle performanslar gerçekleştirecek.

Eskiden bir ev olan ARK Kültür’ü bir ev müzesine dönüştüren Mahmoud Khaled, gerçekten yaşamış ama tanımadığı bir karakterin evini hayal ederek mekanı ters yüz edecek. Yoğunluk Atölyesi’nde de birkaç kişinin bir arada ses ve dokunmayla deneyimleyebileceği mekana özgü bir yerleştirme olacak.

Bir de bienal mekanlarının dışına çıkacak iki çalışma var; Burçak Bingöl’ün Beyoğlu sokaklarına yayılacak seramik ve çiçek desenleriyle dönüştürdüğü ve gözetleme sistemini eleştiren güvenlik kameralarını anımsatan işleri ve sanatçı Lukas Wassman’ın grafik tasarımcısı Rupert Symth ile gerçekleştirdiği *billboard* projesinde *iyi bir komşu* üzerine çeşitli sorularla eşleşen fotoğraflar dünyanın pek çok farklı kentinde olduğu gibi İstanbul sokaklarını da dolaşacak.

Bienalin az çok yapısını, atmosferini ortaya koyan bu sade yapılanmayı, görece daha kalabalık ve çok mekanlı önceki bienallerle kıyasladığımızda karşımıza ne çıkıyor? Örer’e göre görünürde daha az sayıda sanatçı (56) olması hazırlık sürecine pek de etki etmemiş: “Önceki bienalde kullanılan

36 mekandan sonra 6 mekan belki az görünüyor ama bu bienalde, özellikle yeni iş üreten sanatçıların çalışmaları, çok uzun süreli araştırma süreçlerini gerektiren ve prodüksiyonları uzun zamana yayılan büyük ölçekli yerleştirmeler,” diyor.

30’un üzerinde sanatçının yeni iş ürettiği bienalin büyük çaplı işlere, solo sunumlara alan açtığını şimdiden anlamak güç değil. Geniş alanlara yayılacak bu işlere eşlik eden kimi tarihi yapıtlar serginin ana çekirdeğini oluşturuyor. “Louise Bourgeois’nın kadın kimliğini evle ilişkilendirdiği önemli bir çalışması ve ona referans vererek üretilmiş işler de var. Ya da Arjantinli sanatçı Liliana Maresca’nın sanatsal pratiğinin Arjantin dışında uluslararası alanda tanınmasına da umarız katkıda bulunabiliriz. Bu bienalle ona bir *homage* yapmış olmayı istiyoruz. Bu anlamda tarihi konumlandırımlarla yeni üretimlerin bir arada yer alması, bazı genç sanatçıların ilk büyük projelerini gerçekleştiriyor olmaları heyecan verici,” diyor Örer.

Konu ister istemez yapıtların ilişkileneceği üzerinden “sanatçıların komşuluğu”na geliyor. Bienale katılan 56 sanatçı birlikte komşuluğa dair ne söylüyor, nasıl bir cümle kuruyor olabilir? Örer, “Farklılıklarıyla sanatçıların bir arada durabilmesi” diyor, “Farklı medyumlar, kimisi tarihsel perspektiften bakıyor, kimisi kişisel hikayesine yoğunlaşıyor ama bütün bu farklı diller, farklı ilişkileneceği biçimleriyle bir arada durabilmeleri önemli gibi geliyor bana. Tektiplendirici, ideali belirleyici değil de birbirinden form olarak farklı bile olsa bir arada durabilmeleri ve o bir aradalığın ortaya çıkardığı söz önemli.”

15. İstanbul Bienali Kamusal Programı’nı hazırlayan sanatçı ve akademisyen Zeyno Pekünlü’nün de vurguladığı gibi, geçen yıl OHAL’in ilanıyla birlikte komşuluğun muhbirliğe dönüştüğü bir ortamda, bu kutuplaşma ve kendinden olmayanı yok sayma atmosferinde daha manalı, daha acil bir bienal teması olamazdı belki de. Pekünlü başka bir koldan yürüyen yeni komşuluk biçimlerine de dikkat çekiyor öte yandan, “Türkiye’de komşuluğun başka varoluş biçimleri mahalle dayanışmaları, park forumları, işgal evleriyle de yeniden tanımlanmaya çalışılıyor. İsminin ya da kavram metinlerinin içinde komşuluğu kullanan bir sürü grup oldu aslında; Komşu Kafe gibi, Komşu Kapısı, Mülteciyim Hemşerim gibi. Ama elbette kavram bir yandan da belleğiyle birlikte geliyor. O yüzden içi çok farklı yerlerden dolacak gibi geliyor bana bienal temasının. Farklı yaklaşımlar göreceğiz bienalde,” diyor.

Pekünlü açılış ve kapanış haftasında gerçekleştirilecek sempozyumların yanı sıra, bienalin teması çerçevesinde sorulan sorular etrafında düzenlenen tartışmalar, gösterimler, atölye çalışmaları ve katılımcıların birlikte yemek yapacağı, okuyacağı, müzik yapacağı düzenli etkinliklerin de yaratıcı-

Komşuluk üzerine düşünmeye başladığımızda çorap söküğü gibi özelden topluma, oradan bütün hayata yayılan görünmez bir zincirin halkaları gibi bir ilişkiler ağı çıkıyor ortaya.

sı. 15. İstanbul Bienali Kamusal Programı’nı iki ana hat üzerinden kurgulamış: *Seçilmiş Aileler ve Müşterek Kader*. *Seçilmiş Aileler* farklı aidiyet arayışlarına, *Müşterek Kader* ise kent ekolojisine odaklanan çeşitli diyalogları içeriyor.

Peki, bu başlıklar nasıl ortaya çıktı? “Programı oluşturma teklifi geldiği zaman hızla değişen gündemi ve bu gündemi bienalin başlığıyla doğrudan ilişkilendirmeye çalışmanın sıkıntılı sonuçlar vereceğini düşündüm. Yine de hem bienalin başlığının etrafında durabilecek hem de Türkiye’de son yıllarda sıklıkla tartıştığımız konular neler olabilir diye yaklaştım ve çeşitli sorular ürettim. *Seçilmiş Aileler* başlığı ‘Ev seni istemediğinde, sen evi gönüllü ya da gönülsüz terk etmek zorunda kaldığında ne olur?’ ‘Kendine nereleri yeni evler yaparsın, kimleri yeni aile yaparsın, kurumsallık dışında bir yakınlık biçimi mümkün müdür?’ gibi sorulardan ortaya çıktı. İçinde birbirinden farklı komünite kurma tecrübelerine dair modüller de var, zorunlu evi terk etme durumu, yani göçe dair modüller de var, müzik, yemek de var. İkinci başlık olan *Müşterek Kader* ise yine İstanbul’da olmaktan ortaya çıktı. Komşu dediğimiz zaman, diğer komşularımız kimler diye düşündüm. İnsan dışı bütün canlılarla olan ilişkileri, mekanın ilişkilerimiz üzerindeki belirleyiciliğini ya da o mekanın nasıl ilişkilere sebep olduğunu konuşmaya çalışacağız bu bölümde de,” diyor.

Kentin hem her zaman güncel ama hem de en aktüel olmayan konularına odaklanmayı seçen programın başlığına doğrudan hitap eden bölümler de var, birbirinden çok farklı formlar da kamusal program kapsamında: Örneğin avukat ve

yazar Rita Ender komşuluk hakkını kanunlarda inceleyecek, araştırmacı Shahrzad Mojab savaştan bir kadın olarak kendi bedeninin etkilenmesi ve göç tecrübesi üzerine bir konuşma yapacak, Evrim Hikmet Öğüt Türkiye’deki göçmen müzisyenler ve Türkiyeli müzisyenlerle doğaçlama caz dinletisi düzenleyecek, Ezgi Tuncer yemeklerin yersiz yurtsuzluğuyla ilgili bir yemek şovu ve tartışma etkinliği hazırlayacak...

Pekünlü de kamusal programı oluştururken türlü yeni komşuluk, ilişkileneceği hallerine aracı olmuş: “Birbirleriyle tanışmayan grupları tanıştırmak güzel oldu. Hamiş Kültür Derneği genç sanatçı, fotoğrafçı ve illüstratörlerden oluşuyor. Program kapsamındaki projelerini benzer bir proje yürüten Goethe Enstitüsü’nünkiyle bağlantılandırdık. *Mahalleler Birliği*’nin ve *Mülteciyim Hemşerim*’in çocuklarla yaptığı atölyeleri de sergi mekanlarına taşıyoruz.”

İstanbul Kültür Sanat Vakfı’nın Koç Holding sponsorluğunda düzenlediği bienal 12 Kasım’a kadar, neredeyse iki ay boyunca ücretsiz gezilebilecek. 2013’tе Gezi sonrasında kamusal alandan sergi mekanlarına çekilmek zorunda kalmış, 2015’te *Tuzlu Su* ile yeniden onlarca mekana yayılarak kenti dalgalandırmış İstanbul Bienali bu kez, çok daha kişisel bir alana “iç”e, “ev”e, “özel”e olduğu kadar dışarıya, sokağa, toplumsal olana da bakmaya yelteniyor. Özelden genele, içeriden dışarıya ya da tam tersi... Ve en önemlisi herkesi komşuluk çatısı altında yüzümüzü aynaya çevirmeye davet ediyor.

15. ISTANBUL BIENALİ KOMŞU POSTERLER / 15TH ISTANBUL BIENNIAL NEIGHBOUR POSTERS

There is little time left to search for answers to tens of questions that Istanbul Biennial asks/is going to ask on *a good neighbour* by looking at works of 56 artists, to think differently and reflect on different interactions. Curators of the biennial that will kick off on September 16th are, as is known, the artist duo who visited Istanbul many times with the occasion of three biennials and a *Pedestrian Exhibition*; Elmgreen&Dragset. The title of this biennial is actually an incomplete sentence; “a good neighbor” and triple dot. It is followed by various questions and approaches to the subject and will continue to be followed by these throughout the biennial.

When we begin to think about neighborhood, a network of relationships is revealed like the rings of an invisible chain spreading rapidly from private to public and from there to the whole life. The questions that 40 people of ages ranging from 8 to 84, asked on what constitutes *a good neighbour*, at the meeting where the duo released the theme to the press on last winter, are giving us hints in this sense... This theme enables investigating various neighbourhood representations in small and large scales from a spiral ranging from neighbouring countries separated by borders- just as we speak of home, neighbourhood, belonging, privacy and deprivation, common meals, similar folk songs, fighting neighbours who

can be enemies too, uninvited guest refugees, earth being a guest at the universe, our animal neighbours, our online neighbours, our guests at the social media to artists’ neighbourhood with each other. However, neighbourhood is a native type of interaction that is related to the past and mostly consumed and that has almost been extinct in especially big cities. What remains in mind is much more different than what is currently experienced... Nevertheless, at the end, neighbourhood is a type of interaction that can be built between each living being and object, either we are voluntary or not. In a way, it is compulsory... Neighbourhood may still begin by asking for salt from the neighbours living next door or drinking coffee with the ones living upstairs but its physical, social and political boundaries are widening or becoming unclear.

As the Istanbul Biennial Director Bige Örer also emphasized, this title that seems to be ‘modest’ for a biennial theme, is very plain on one hand: “We generally see that more theoretical, academic or conceptual frameworks are being selected for biennials but probably, taking into account that Elmgreen&Dragset are artists and that this biennial will reach nearly over half a million people, the concept of neighbourhood that sounds modest and to which everybody can somehow relate to, is a concept open to various interpretations in

When we begin to think about neighborhood, a network of relationships is revealed like the rings of an invisible chain spreading rapidly from private to public and from there to the whole life.

any case because everybody has a neighborhood story.”

On the other hand, this theme that Elmgreen&Dragset have chosen, being closely related to their own artistic practices, adds extra layers to this network of relationships. The theme leads the way for questioning a global chaos from its smallest to the largest unit by attempting to make predictions on statements about new types of interaction of the World from local to global. In addition, it involves the continuity of issues that we encounter as a theme, in many works of Elmgreen&Dragset. In this respect, the biennial being shaped by two artists-curators putting this theme to the center, will most likely make the event much more interesting.

The productions of the duo who have been working together since 1995, span multiple genres, including installation, sculpture, performance and theater. Since the very beginning, their works revolve around subjects such as self, subjectivity, entrapment of the individual and his/her relationship with space. For instance, *Open House* that they produced for *Pedestrian Exhibitions* in 2005, was the proposition of a public space. At the 13th Istanbul Biennial, they had transformed the works that they were also planning to realize at public space in to a performative work called *Istanbul Diaries* upon the process of Gezi Park Events. Through people keeping a diary during the biennial, they had presented the man-

ifestation of subjectivity that had surfaced during the Gezi process in the work that met the viewers at the Galata Greek Primary School. We can argue that Elmgreen&Dragset are quite experienced in associating the local and personal with the big picture. The existence of different disciplines in their practices, over their identities as both artist and curator, also broadens this scope. By mentioning the duo’s relationship with both the concept of home and different mediums, Bige Örer tells us that we will listen to many personal stories in this biennial and that we will also encounter traces of Elmgreen&Dragset’s productions spread on a wide spectrum: “When he was 19 years old, Michael (Elmgreen) had an exhibition dedicated to the sentence of ‘home is the place that you left’ and also a publication addressing this issue. In many other works of the duo, we observe that definitions of home other than fragile and customary ones, are also possible. In this sense, I think that we will see the theatrical, performative, humorous and surprising side that we are used to seeing in their work, in the whole exhibition too.”

In the biennial that Istanbul Modern, Galata Greek Primary School and Pera Museum will be used as the main exhibition spaces, there are six spaces in total, including Küçük Mustafa Paşa Hammam, ARK Kültür and Yoğunluk Artist Atelier. Works related to home and large displays are mostly

located at Istanbul Modern. There is a display that can be classified as “mixed exhibition format” at the Pera Museum, on the other hand, an atmosphere where different universes are being created, is dominant at Galata Greek Primary School. At the female section of the hammam that will be used for the biennial as an exhibition space for the first time, there is a large installation of a male artist, Stephen G. Rhodes. On the other hand, at the male section, there is a work of Monica Bonvicini. Tuğçe Tuna will also make a performance at this section with her team composed of nine people.

Mahmoud Khaled, who attempts to transform, ARK Kültür that was originally built as a family home, back to a domestic setting, will turn the place upside down by imagining the house of a real character that he doesn’t know in person. There will be a venue-specific installation that several people can experience together by sound and touch, at the Yoğunluk Artist Atelier.

In addition, we will encounter two outdoor works throughout the biennial; Burçak Bingöl’s ceramic secrutiy cameras, which are decorated with flowers, to be spread over the streets of Istanbul and a selection of photographs by Lukas Wassmann (collaboration with graphic designer Rupert Symth), paired with various questions on *a good neighbour*, to be exhibited at the streets of Istanbul just like they were exhibited in different cities around the world, in the scope of a billboard project.

What do we encounter when we compare this simple organization that reveals more or less the structure and atmosphere of the biennial to the previous biennials that were crowded and multisite? According to Örer, the fact that there are seemingly few artists (56) and few spaces (6) had little effect on the preparation process: “Compared to 36 spaces that were used in the previous biennial, 6 spaces may seem few but in this biennial, especially the works of the artists who newly produced, are very large scale installations.”

It is not difficult to understand that the biennial for which more than 30 artists produced new works, makes room for big scale works and solo presentations. Some historical pieces accompanying these works that will be spread on large spaces, constitute the main core of the exhibition. “Louise Bourgeois has a important work that he associated women’s identity with home and also there are other works produced as a reference to his work. Another instance; the Argentinian artist Liliana Maresca. We intend to make a ‘homage’ to her with this biennial. In this sense, it is exciting that historical placements and new works go side by side and that some of the young artists are realizing their first big projects,” says Örer.

The discussion topic unavoidably comes to the “neigh-

bourhood of the artists” over the interaction of the works. What might 56 artists participating to the biennial say on neighbourhood, all together, what kind of a sentence they might construct? Örer says, “Artists’ ability to stand together with their differences” and continues, “Different mediums; some look through the historical perspective while others concentrate on their personal stories but I think that their ability to stand together with all these different languages and types of interaction is important. It is significant that they are not standardizing and setting ideals but stand together despite the differences in form. At the end, the statement that this togetherness leads to, is what really matters”

As Zeyno Pekünlü, the artist and academician who prepared the public programme of the biennial, emphasized, there couldn’t be a more meaningful and urgent theme for the biennial in an environment that we started fearing from neighbourhood turning in to snitching upon the declaration of state of emergency last year, in this atmosphere of polarization and ignorance of the “other.” Pekünlü also draws attention on new types of neighbourhood, progressing on a different path, “We are going through a period that we are trying to be redefined by other forms of existence and solidarity of neighbourhood such as community solidarities, public garden forums and occupied houses. Actually, there has been many groups that used neighbourhood in their names or conceptual texts, for instance; *Komşu Kafe* [Neighbour Cafe], *Komşu Kapısı* [Neighbour Door], *Mülteciyim Hemşerim* [I am a refugee, my fellow countryman] but of course the concept also brings its memory; as we reflect on the theme, it is impossible not to frequently remember the neighbours who “vanish” all of a sudden. That’s why, I feel like the theme of the biennial will draw from a variety of things. We will encounter different approaches at the biennial” she says.

In addition to being the organizer of the symposiums to be held during the opening and closing weeks, Pekünlü is the creator of discussions pivoting on the questions asked related to the biennial theme, screenings, workshops and regular events that participants will be cooking, reading and playing music together too.

The public program of the 15th Istanbul Biennial has been constructed on two main titles: *Chosen Families* and *Mutual Fate*. *Chosen Families* includes various dialogues focusing on different searches of belonging while *Mutual Fate*, focusing on urban ecology.

So, how did these titles come about? “When I received the proposal of making the program, I considered the rapidly changing agenda and troublesome results that directly associating this agenda with the title of the biennial would

Is a good neighbour leaving you alone?

#agoodneighbour #istanbulbiennial

FOTOGRAF/PHOTO: LUKAS WASSMANN GRAFİK TASARIM/GRAPHIC DESIGN: RUPERT SMYTH IMAGE COURTESY İKSİ/İZNİYLE

lead to. Nevertheless, I investigated what would be the topics that could both stand around the biennial title and relate to the issues that we have been discussing frequently, as recurring subjects underlying any other discussion, during recent years in Turkey and I produced various questions. The title of *Chosen Families* stemmed from questions like ‘What happens when the house doesn’t want you and you have to leave the house voluntarily or reluctantly? Where do you make new homes for yourself, who do you make your new family, is a form of intimacy other than institutionalism possible?’ It involves both modules on experiences of building different communities and on the state of leaving home obligatorily, i.e. immigration and essays about the contribution of music or food to community formation. As for the second title, *Mutual Fate* arose from the effect of living in a huge city like Istanbul. I thought on who were our nonhuman neighbours. In this section, we will try to discuss relationships with all nonhuman living beings, determining role of the space on our relationships or what kind of relationships the space causes,” she says.

In the scope of the public programme, there are sections directly addressing the title of the programme that chooses to focus on the always contemporary but not the most actual topics of the city and also forms that are very different

from each other take place. For instance, lawyer and writer, Rita Ender will examine neighbourhood rights in the law; researcher Shahrzad Mojab will give a speech on the effect of war on her own body, as a woman, and her experience of migration; Evrim Hikmet Ögüt will organize a workshop where immigrant musicians in Turkey and musicians from Turkey will make collective improvised music; Ezgi Tuncer will prepare a food show and discussion event about homelessness of meals...

The biennial that Istanbul Foundation for Culture and Arts (İKSİV) organizes with the sponsorship of Koç Holding, can be visited free of charge for almost two months, until November 12th. Istanbul Biennial that had to retreat from public spaces to exhibition spaces after Gezi Park Events in 2013 but spread over tens of spaces again and undulated the city with *Saltwater* in 2015; this time, attempts to look into a much more private space; to “inside,” “home,” and “private” as well as to outside, street and collective. From private to public, from inside to outside or vice versa... And most importantly, it invites all of us to turn our faces to the mirror under the roof of neighbourhood.

Elmgreen & Dragset

Yazı/Words: Merve Akar Akgün
Fotoğraflar/Photos: Emre Ünal

Bu yıl İstanbul Bienali *iyi bir komşu* temasıyla ev, mahalle, aidiyet ve müşterek yaşam olgularına mikro ölçekten bakarak kişisel komşuluk ilişkileri üzerinden temelleniyor. Ne tesadüftür ki küratörler Michael Elmgreen ve Ingar Dragset de Kopenhag'da bir barda ilk defa karşılaşp tanıştıkları gecenin bir noktasında aslında komşu olduklarını fark etmişler...

This year the Istanbul Biennial is based, in relation to the framework of *a good neighbour*, on individual neighborhood relationships by looking at the subjects of home, neighborhood, belonging and collective living from a micro scale. What a coincidence it is that curators Michael Elmgreen ve Ingar Dragset have come to realize at some point over the night they met at a bar that they are in facts neighbors from the same building...

Komşuluk kavramının ne olduğu üzerine uzun zaman kafa yormuş biri değilim. Sadece “insan kendini yalnızca insanda tanır” sözü içine işlemiş bir birey/vatandaş olarak her tür komşuyla dürüstlük üzerinden bir ilişki kurduğumu biliyorum. Ancak son bir yıldır yaşamakta olduğum binada henüz kimseye merhaba bile dememiş olduğumu 15. İstanbul Bienali’nin basın toplantısından tam bir ay sonra şaşkınlıkla fark ettim. Hatta bunu bile bu kadar geç görebilmiş olmama üzüldüm. Yavaş yavaş yaşadığım şehrin bir uzantısı haline dönüşüp değişmiş; uzun saatlerini trafikte geçiren, her türlü medeni haktan mahrum kalmaya alışmış, zamanla daha da mutsuzlaşıp insan ilişkilerini zayıflatmış bir İstanbullu olmuşum, hem de hiç fark etmeden. Dikiz aynasıyla bana çarpıp özür bile dilemeyen vatandaşı nefessiz bırakana kadar boğmayı düşündüğüm anı hatırlayınca diyorum ki “nefes aldığım yer ‘ben’ oluyor.”

Kentsel dönüşüm, jeopolitik sorunlar, terör, politika gibi olgular uzağındayken sanki sanalmış gibi geliyor oysa bunlar ete kemiğe bürünmüş, kanlı canlılar. Peki bunu fark etmemiz/ettirebilmemiz için ne yapmamız gerekiyor?

Elmgreen ve Dragset tam da bu perspektiften bakarak toplumsal sorunları mikro ölçekte ele almaya, bu ülkenin içinde bulunduğu durumun kıyısından geçip uzağında naralar atmak yerine tam da içine girip yarasına pansuman yapmak ister gibi bir Bienal teması seçmişler. Çok basit olarak şunu söylüyorlar: Bunca derdin tasanın arasında çözümler ararken hiç dönüp kendine bakıyor musun?

İnsanın yaşamıyla ilgilenen geniş kapsamlı bir alan olarak tanımlayabileceğimiz sosyoloji bilimi “başkalarıyla ilişki kurmayan çocuklar gelişemez, yetişkinler ise varlıklarını sürdür-

mez” ilkesinden yola çıkarak, toplumu insanın var olabilmesi için en belirgin koşul olarak öne sürer. Bireyler hem toplumlardan etkilenirler hem de toplumu kendi eylemleriyle yapılandırırlar. Hatta sosyolog C. Wright Mills sosyolojik imgeleme ilişkin makalesinde “kendi yaşamöykümüzün toplumsal kurumların tarihsel gelişimiyle ilgisini kavrayamazsak kendimizi bireyler olarak anlayamayız. Öte yandan, bu kurumların bireysel eylem içinde ve sayesinde de düzenlendiğini anlamadıkça da bu kurumların doğasını kavrayamayız,” der. Bu çerçevede *iyi bir komşu*’yu ve 15. İstanbul Bienali’nin uyandırmak istediği ruhu zihnimde iyice oturtturabiliyorum.

Son üç hafta içerisinde apartmanımdan beş komşumla tanıştım. Bir tanesiyle neredeyse düzenli görüşmeye başladık. Bu küçük fark ediş ve ardından gerçekleştirdiğim ilk hareket beni deney alanına girmiş gibi hissettiriyor. Bütün heyecanım la Ingar ve Michael ile Beyoğlu’ndan Maslak’a gideceğimiz bir araba yolculuğu için buluşuyoruz. Hem araba kullanıyorum, hem onları dinliyorum hem de her dakika (istmeden) şehirle ilişkiye girerek üzerine konuşacak yeni alanlar açıyorum...

Michael ve Ingar’ın Adahan İstanbul Hotel’de kaldıklarını ve iki ay gibi uzun bir süre orada yaşayacaklarını biliyorum. Buradaki “ev”lerini sevip sevmediklerinden başlayarak “ev” kavramı üzerine konuşuyoruz. 2001 yılından beri birçok kez İstanbul’a gelmiş olan ikili şehrin değişimine, enerjisine ve hareketine hayran. “İstanbul kadar çok değişen başka şehir tanımıyorum. Şehirleşme, modernleşme bütün çalkantılara rağmen devam ediyor ve burada olmak hiçbir zaman sıkıcı değil,” diyor Michael. Ben tam negatif bir şeyler söylemeye hazırlanıyorum Ingar araya giriyor ve “benim pek çok sanatçı arkadaşım İstanbul’a gelip düzenli olarak kalıyor çünkü bu

şehri çok canlı buluyorlar. Yaşanan tatsız olaylara rağmen hala çok aktif bir sokak yaşamı devam ediyor. Halbuki bizim Avrupalı arkadaşlarımız sokakta kimsenin olmamasından dem vuruyorlar. Burada erkek arkadaşım sokakta yürürken kalabalıktan yürüyemediği için heyecanlanıyor,” diyor ve kahkahayı basıyor. “İnsanlar ne kadar depresif olsalar da dışarı çıkmaya devam ediyorlar. Bu yıl özellikle yeni yılda yaşanan saldırılardan sonra bir ara her şey çok donuktu ama insan hafızası böyle, unutuyoruz,” diyor Michael. Gezi esnasında ve sonrasında yaşananlar zihnimde canlanıyor tekrardan öfkeyle “Evet Türkiye’de her şey on saniyede tarih bile olmuyor tarihten siliniyor,” diye devam edecekken Ingar “Sadece Türkiye de değil bu bütün dünyada böyle,” diyor, “Hayat devam etmeli.”

Hem Michael hem de Ingar için “ev” ne demek peki? İkisi de ilk başta soruma “sadece bir valiz,” diyerek cevap verseler de konuştukça biraz derinleşiyoruz ve Berlin’in -elbette pek çok faktöre dayalı olarak- onlara en fazla “ev” hissini veren şehir olduğunu fark ediyorum. Adahan İstanbul’u seviyorlar sahibi için “aileden biri gibi” diye bahsediyorlar. Berlin’i ve özellikle

atölyelerini çok seviyorlar, atölye asistanlarından “aileden biri gibi” diye bahsediyorlar ve sohbetimiz esnasında pek çok kez “ev” ile “aile” kavramını bağdaştırdıklarını gözlemliyorum. Bir yandan da Michael Danimarkalı, Ingar Norveçli. Kopenhag’da bir barda tanışıyorlar ve tanıştıkları gece aslında aynı binada oturduklarını fark ediyorlar! Sonra beraber Berlin’e taşınıyorlar. Berlin’den New York’a residency için gidiyorlar. Sonra Berlin’e oradan Stockholm’e ve tekrar Berlin’e... Sonra Michael 7 sene yaşayacağı Londra macerası için İngiltere’ye gidiyor. Sonra Berlin’e geri geliyor ama bütün bu hikayeden de görüleceği gibi Berlin onlar için hep hayatlarının merkezinde yer alıyor. Berlin’de hiç olmadıkları kadar özgür olduklarını söylüyorlar. “Berlin öyle bir şehir ki özgürlüğü bütün damarlarınızda hissediyorsunuz. Bu seviyede bir özgürlüğü bence dünyanın başka hiçbir yerinde bulamazsınız. İnsanların küçük kitapçıları, tasarım dükkanlarını ya da ufak galerilerini işlettikleri, sade bir hayatları var. Günlük yaşam dertsiz, çok efor sarf etmeden yaşanılabilir ve fiyatlar makul,” diyor Ingar. Michael ise “Berlin özellikle sanatçıları bir araya getiren büyük

ELMGREEN & DRAGSET, MODERN MUSEUM OF MODERN ARTS, 2006

bir şehir. Sanat kurumları asortik değil, daha çok sanatçıya odaklanmış durumdalar. MoMA ya da Tate Modern'de olmak için delirmiyorsanız Londra, Paris ya da New York'ta yaşamak anlamsız olabilir. Böyle şehirlerde hem yaşam çok pahalı hem de stresli. Büyük şehir uygun fırsatlar sunsa bile vakit öyle dar ki insanları bile sadece kısa süreli görebiliyorsunuz. Ben özellikle bu tip konularda çok eski kafalı olduğumu söyleyebilirim. İnsanlarla uzun uzun oturup sohbet etmeyi seviyorum ve bu bir sanatçı için oldukça önemli,” diyor ve ekliyor “Evet, Berlin için kesinlikle ‘ev’lerimizden biri diyebiliriz.”

Peki komşularınızla ilişkileriniz nasıldır? Ve iyi bir komşu sizin için nedir?

Michael Elmgreen: Ben Berlin'deki atölyemizde yaşıyorum. Bu atölye kendi başına bir bina ve etrafında pek bir şey yok, dolayısıyla benim komşum yok (gülüyor). Ama oturduğum mahalle Neukölln ve burası son derece Türkiyeli bir mahalle! Komşum olsaydı sanırım beni özgür bırakmasını isterdim.

Ingar Dragset: Ben bir apartmanda yaşıyorum ve komşularımla iyi ilişkilerim var. Evimin giriş katında bir kafe var ve genellikle hep kalabalık oluyor. Bu da benim çok hoşuma gidiyor. Orada genellikle arkadaşlık etmekten hoşlanacağım insanlarla karşılaşıyorum. Bence iyi bir komşu ihtiyacın olduğu zaman yanında olandır. Bir malzemen eksik olduğunda gidip isteyebileceğin ya da evinin anahtarını bırakabileceğin ve bırakabilecek kadar güvenebileceğin komşu iyi bir komşunun tanımı olabilir.

Elmgreen ve Dragset'in, daha önceden küratörlük deneyimleri olsa bile, bir sanatçı ikilisi olması Bienalin küratörleri olacakları açıklandığı zaman kimi ortamlarda çok sert eleştirilmişti. Bu eleştiriye katılmamış ve ikilinin küratör olarak hazırladıkları sergileri ilgi çekici bulmuş biri olarak küratöryel yaklaşımlarını anlamak için konuyu iyi bir komşu'ya geri getiriyorum ve Michael nereden hareketle bu yola çıktıklarını şöyle anlatıyor: “Politikayı insanlar yapıyor ve politika insanları etkiliyor. Bu bizim günlük hayatımızla hiçbir ilgisi olmayan soyut bir kavram değil. İnsanlara şunu hatırlatmalıyız: Politika önemlidir ve siz de üzerinize düşeni yapmakla yükümlüsünüz. Biz daha çok kişisel alanı kazanmayı hedefliyoruz. Bunun zor olduğunu biliyorum ama bir yandan da hepimiz hayatımızı yaşamaya devam ediyor ve hiçbir şey yapmıyoruz.”

Günümüzde yaşanan hızlı sanayileşme ve kentleşme süreci mevcut değer ve inanç sistemlerini temellerinden sarsarak insanları büyük çalkantılar içine itiyor. Oysa ki gerçek anlamda milletleşmenin özü insanların yaşadıkları toplumla bir ol-

ması ve bütünleşmesi ilkesine dayanır. Ancak tarihsel çizgiyi izlediğimizde Türkiye'de toplumsal yapının Osmanlı'dan beri giderek derinleşen ve Cumhuriyetle de niteliğinden hemen hemen hiçbir şey kaybetmeyen ikili kimliğini sürdürdüğünü görüyoruz. Bu zorlu durum aslında tarihin sorunu değil; benim, senin, Ayşe Teyze'nin sorunu... Ancak biz bulunduğumuz perspektiften bunu yeteri kadar içselleştiremiyor her şekilde kendimizi çemberin dışında hissedebiliyoruz. *İyi bir komşu* belki de çemberin içerisine girmek için naif bir adım olabilir mi?

Bienal ile ilgili aklımda olan bir diğer soruysa Türkiyeli sanatçıların rakamsal olarak çok az olmasıydı. İstanbul Bienali için sadece 10 Türkiyeli sanatçının seçilmiş olmasını çok az bulmuştum. Bu derdimi dile getirince acilen cevabımı aldım: “Aslında bu geçtiğimiz yıllardaki sergilere nazaran yüksek bir oran. 56 sanatçının 10 tanesi Türkiyeli neredeyse yüzde yirmi gibi bir orana ulaşıyor. Bizim için Bienali az sayıda sanatçıyla yapmak önemliydi çünkü sanatçıların her birine ayrı ayrı yeterli zamanı ayırmak istedik. Bütün sanatçıları yakın diyalog içerisinde ilerlemeyi doğru buluyoruz. Belki bazı küratörler çok sayıda sanatçıyla bunu yapmayı başarabiliyorlardır ama biz başaramazdık.”

Michael ince bir sesle “Ah seni davet ediyorum çünkü işlerini sevdim,” diyerek dalga geçiyor. Anlıyorum ki istedikleri sanatçıları tek tek yakından tanımak, çalıştıkları teknikleri ve uğraştıkları sorunları ince ince işlemek. “documenta’da 160 sanatçı varmış,” diyor Ingar “Biz bununla yarışamayız!” Sanatçı sayısını az tutarak sanatçılara mekan ve bütçe anlamında daha cömert davranabildiklerini söylüyorlar, bana söyledikleri her cümle mantıklı geliyor, daha fazla bir şey eklemiyorum. Çok sayıda büyük ebatlı yerleştirme olacağı bilgisini alıyorum. “Sanatçıların çoğu da sizin şehrinizden, Berlin'den,” diyorum. “Evet Berlin'de yaşayan ama dünyanın çok farklı yerlerinden gelen bir sanatçı seçkisine yer verdik,” diyor Ingar “çünkü Berlin her sanatçının yaşaması gereken yer.” Tabii ki bu Berlin sevdası hepimizi güldürüyor. 56 sanatçının 32'si farklı ülkelerden geliyor, 10 tanesinin de Türkiyeli olduğunu düşünürsek neredeyse her bir sanatçı Dünya'nın ayrı bir noktasından gelerek İstanbul'da buluşacak diyebiliriz. Küratörler Türkiye'den sanatçıları seçerken çok uzun süren araştırmalar yaptıklarını ve özellikle Candeğer Furtun gibi uzun süredir eserlerini sergilememiş hatta şu an sanat camiasının bile neredeyse varlığını unuttuğu bir sanatçıyı Bienal vesilesiyle tekrar sahneye döndürüyor olmaktan gurur duyduklarını söylüyorlar. “Olağan şüphelileri oynamak istemedik. Bienal'in daha önceki edisyonlarına katılmış olan sanatçıları tekrar seçmeyi çok ilginç bulmadık. Özellikle bazı genç isimlere yer vermek bizim için çok önemliydi çünkü Bienal uluslararası sanat komitesini bir araya getiriyor ve biliyoruz ki Türkiye son zamanlarda bu

anlamda olumsuz bir dönemden geçiyor. Bienal bu gençleri onlarla tanıştırmak için ve onlara da buraya ait iyi işleri gösterebilmemiz için çok iyi bir platform.”

Söyleşiyi yaptığımız gün 9 Ağustos Çarşamba sabahı Pera Müzesi’nin önünden geçerken müzeye harıl harıl işlerin sokulduğunu gördüğüm an Bienal’in ön gösterimine gelmiş gibi heyecanlanıp biraz incelemiştim, sonra da ne kadar iyi bir zamanlama diye düşünmüştüm. Bu sene Bienal hazırlık temposu çok vakitli gidiyor diye düşündüm ve bunu küratörlerle paylaştığımda “Biz Berlin’de yaşayan İskandinavlar ne sandın?” cevabını alıyorum.

Elmgreen ve Dragset’in 2009 yılı Venedik Sanat Bienali için Nordik ve Danimarka Pavyonu’nu bir arada düşünerek küratör olarak görev aldıkları *The Collectors* sergisinden açıyorum konuyu. Verdiği bir röportajda Ingar özellikle de Giardini’de yer alan Nordik Pavyonu’nun mimari yapısının bir galeri olmak için hiç uygun olmadığını ancak inanılmaz güzel bir ev olabileceğini düşündüğünü anlatıyordu. Bu çıkış noktasından sergiyi bir koleksiyonerin evindeymiş gibi kurgulayarak hazırladıklarını anlatıyordu. Mekanla birlikte düşünüldüğünde çok etkileyici bir sergiydi, Giardini’de bir havuz, içinde bir ölü bir adam, havuzun dibinde dolarlar... Parça parça tahrip edilmiş ve içi sanat eserleriyle dolu mükemmel bir ev... Bu deneyimden sonra Bienal mekanlarının onlara neler hissettirdiğini merak ediyorum. “Galata Rum İlköğretim Okulu bizim için etkileyici bir mekandı, eğitim ve çocukluk anılarıyla ilişkili projeleri oraya yönlendirdik. Ark Kültür de orijinal bir sergileme mekanı ve bu özelliğini kaybetmemesi adına orayı sadece bir sanatçıya ayırdık ve o da kendi müzesini kurdu!” diyor Michael.

O sabah (9 Ağustos) Paris’te yaşanan terör saldırısı üzerine konuşuyoruz sonra insanlığın bu dönemde çok zor bir sınav verdiği fikri üzerinde birleşiyoruz. İnsanların her zaman öteki insanlarla birlikte, onlarla iletişim içinde, alışveriş halinde, rekabet ve işbirliği içinde yaşamak olmalarının anlamı nedir? Önümüzde bizi bekleyen bienal bize böyle basit soruları sık sık hatırlatacağa benziyor. Bize göre “öteki” olan yaşam biçimlerini anlayabilmek, bizden “farklı” olanı tek tarafı karikatürler olarak betimlememek, kendi yaşam biçimimizin dışındaki yaşam biçimlerinin iç mantığına ve anlamına anlayışla bakabilmek, “kendimiz” ve “onlar” arasında keskin sınırlar çizmemek adına¹, hadi önce bir kendinize bakın, sizin komşularınızla ilişkileriniz nasıl?

Sokrates çağdaşların yüzüne hakikat aynasını tutmuş, ama çağdaşlar onu affetmemişler...²

¹ Zygmunt Bauman, Sosyolojik Düşünmek, Ayrıntı Yayınları, 2017

² Cemil Meriç, Sosyoloji notları ve konferanslar, İletişim Yayınları, 1995

The basis to become a nation lies in becoming one with the society we live in, and its main principle is to get integrated. However looking at history, we observe that the social structure in Turkey has kept its dual identity that has gotten deeper since the Ottomans and has not lost any features since the beginning of the Republic. This fact is not the problem of history; it’s ours.

I cannot say that I had long been preoccupied with the concept of neighbourhood. I just know for a fact, as an individual/citizen who engraved the saying “man knows himself only by comparing himself with other men” in her heart, that I build relationships with my neighbours based on honesty. Yet it hasn’t been until a month after the press conference of the 15th Istanbul Biennial that I realized I hadn’t say hi to anyone in the building I had moved into over a year ago. I was saddened to have come to realize this so late. I had slowly become an extension of the city I was living in, and simply I changed; I had become this Stambouliote who spent long hours in traffic, deprived from all sorts of civil rights, and in time I became an unhappy citizen who had weakened her relations with others, without even coming to realize. When I recall the moment I think of choking this citizen who hit me with his rear-view mirror and left without apologizing, I say, “The place I breathe in, becomes ‘me’”.

Phenomena like urban regeneration, geopolitical problems, terror and politics seem virtual when they’re afar, whereas they are flesh and bones. Well, what do we have to do in order to realize, and help others realize?

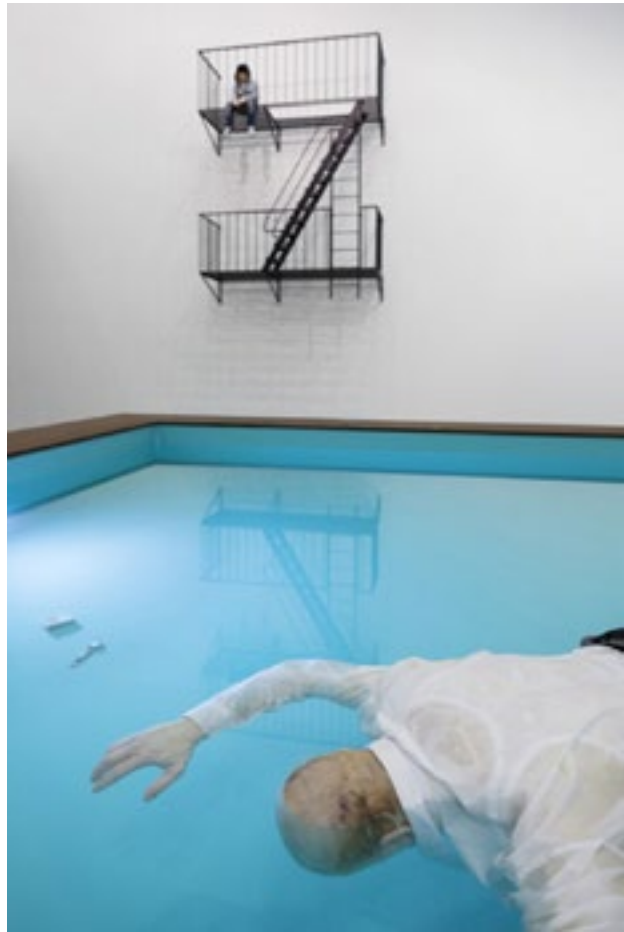
Elmgreen and Dragset chose a Biennial theme that deals with social problems on a micro scale looking from this perspective, which goes to the heart of the problem, without beating about the bush, and tries to dress the wound. Simply put, they say: among all these problems and hassles, do you ever look back onto yourself?

The science of sociology, which we can define as a broad domain interested in human life, introduces living in a society

as the most explicit condition for humans to survive, leading on from the principle that “children who do not interact with others cannot develop, as for those adults, they cannot sustain their presence.” Individuals are both affected by societies, and they shape the societies with their own actions. On an article about sociological imagination, sociologist C. Wright Mills states “If we cannot comprehend the relationship of our own life story along with the historical development of social institutions, we cannot understand ourselves as individuals. Furthermore, if we do not understand that these institutions are arranged within and thanks to individual actions, we cannot comprehend the nature of these institutions.” When I put *a good neighbour* in this framework, I fully familiarized with the soul that the 15th Istanbul biennial would like to awaken in my mind. I met with five neighbours of mine in the last three weeks. Today, I see one of them almost regularly. This little awareness, and the action I later took, makes me feel like I am in the experiment field.

In full anticipation, we meet with Ingar and Michael for a drive from Beyoğlu to Maslak. I drive, listen to them and (unwillingly) open up new domains to discuss by entering into a relationship with the city.

I know that Michael and Ingar stay at Adahan Istanbul, and will live there for a period of two months. We speak over the concept of “home” starting to talk about whether they like their “home” here. The duo who came to the city numerous times since 2001, are fascinated by the change, the energy, and the dynamism of the city. “I almost don’t know another city that changes so much. Urbanization, and modernization con-

tinue despite turbulent times, and it’s never boring to be here,” says Michael. As I prepare to say something negative, Ingar intervenes and says: “I have many artist friends who come here because they find here very lively. There is still a lot of street life despite everything. All of our friends here are complaining because there is nobody on the streets. Compared to many other cities there are still thousands on the streets... My boyfriend gets even excited because we almost cannot walk here since there are so many people” and he laughs. “No matter how depressed people are, they can still party. This winter I was depressed after the New Years attack, then you know people have short memories; they forget,” says Michael. As I remember Gezi and the aftermath, and I intend to say “Yes, history is erased in Turkey, not even forgotten”, Ingar continues: ”Not just in Turkey, people are same all over the world. Life must go on.”

What does “home” mean for Michael and Ingar? Although they both reply “just a suitcase” at the beginning, we go deeper as we move on with the conversation and I realize that Berlin is “home” for them for so many different factors. They like Adahan Istanbul, and speak of the owner as “someone from the family”. They especially like Berlin and their studios, and mention one of their assistant as being “from the family” as well, as I notice they associate the concepts of “home” and “family” many times during our chat. On the other side, Michael is Danish, and Ingar is Norwegian. They meet in a bar in Copenhagen, and realize the night they meet that they actually live in the same building! Then they move to Berlin. Then to New York for residency. Back to Berlin, then to Stockholm only to end up in Berlin again... Later, Michael goes to London for a 7-year long adventure in the UK yet again comes back to Berlin. This short story is a proof that Berlin has always been the central point in their lives. They say that they are free there like nowhere else. “In Berlin you can feel the freedom. A different degree of freedom that you cannot find anywhere else. You have so much space, so much public space... People have their little bookshops, or design workshops or small galleries. They go on with their living without spending too much effort and the prices are ok” says Ingar. Michael adds: “Because there are numerous artists who work and get together. Institutions are not so fashionable. If you’re not crazy about being in MoMA, or Tate Modern... It might be meaningless to live in London, Paris or NYC. Life is expensive and full of stress in these cities. Between all your obligations you can only meet with friends for short periods. I think I am old fashioned when it comes to these. I like to discuss with people, and I think it is very important for an artist to do so. And yes, I can say Berlin is definitely one of our “homes.”

(SOLDAN SAĞA/ FROM LEFT TO RIGHT) ELMGREEN DRAGSET, İSİMSİZ/ UNTITLED (MORG ÇEKMECELERİ/ MORGUE DRAWERS); THE COLLECTORS 2009; DEATH OF A COLLECTOR/ KOLEKSİYONERİN ÖLÜMÜ 2009; VAN GOGH'S EAR/ VAN GOGH'UN KULAĞI 2016; PRADA MARFA 2005 TEXAS

**So how are your relationships with your neighbours?
And what is a good neighbour to you?**

Michael Elmgreen: I live in our studio in Berlin. The studio is a building on its own and there isn’t much around it, therefore I do not have neighbours (he laughs). Yet I live in Neukölln, and it is a very Turkish neighbourhood! If I had neighbours I think I would want them to let me be free.

Ingar Dragset: I live in an apartment building, and I have good relationships with my neighbours. There is a café on the ground floor, which gets usually crowded. I love it. I usually see people I’d like to hang out with there. I think a good neighbour is one who is there when you need them to be. A neighbour whom you can ask for a missing ingredient, or one whom you can leave your keys to, and trust is a good neighbour.

Although Elmgreen and Dragset had curatorial experiences before, the announcement of their curatorship of the Biennial received harsh critics from some sources. As someone who hasn’t agreed with this review, and found their previous exhibitions to be captivating, I bring the subject back to a good neighbour to better comprehend their curatorial approach; Michael responds to what their point of origin was: “People make politics, and politics affect people. This is not an abstract concept that has nothing to do with our daily lives. We need to remind people: Politics matter and you are entitled to do your share. We usually aim to win the individual space. I know this is difficult but we all continue living our lives, and do nothing.” The fast industrialization and urbanization processes today shake people from within their fundamental values and believes and leads them to great trauma. Whereas the basis to become a nation lies in becoming one with the society you live in, and the principle to get integrated. However looking at history, we observe that the social structure in Turkey has kept its dual identity that has gotten deeper since the Ottomans and has not lost any features since the beginning of the Republic. This fact is not the problem of history; it’s mine, yours, aunt Ayşe’s problem... Yet from our own perspective, we cannot fully indigenize, and we feel outside the circle. Can a good neighbour be a naïve step to move us into the circle?

Another question I had in mind about the Biennale was about the few number of artists from Turkey. I had found it very few that only 10 artists from Turkey were selected for the Istanbul Biennale. I got a sudden response as I mentioned this: “It’s actually a high ratio compared to the previous years. 10 out of 56 artists are from Turkey so almost a ratio of twenty

percent. It was important to undertake the Biennale with few artists for us because we wanted to spare time for each artist one by one. We think it is right to move on with each artist in close dialogue. Some curators may achieve to do otherwise but we thought we couldn't."

Michael adds, with a mocking thin voice: "Oh I invite you because I love your work!" I get that their actual wish is to get to know the artists on the list one by one, and to carefully analyze their techniques and the problems they deal with. Ingar says: "There were 160 artists at documenta, we cannot compete with that!" They say that they were able to be more generous in terms of space and budget for the artists by keeping the number of artists low. To me it makes sense, so I do not add anything. They inform me that there will be many large sized installations. "Most of the artists are from your town, Berlin" I say. "Yes, we decided on a selection of artists living in Berlin yet coming from all over the world" responds Ingar, "because Berlin is a place each artist has to live in." Of course this love of Berlin makes us all laugh. 32 out of 56 artists are coming from different countries, 10 of them from Turkey; this means almost each artist comes from a different point around the world and will meet in Istanbul. When the curators made the selection of artists from Turkey, they say that they undertook long researches and they are proud to have an artist like Candeger Furtun who has not produced any works lately, and who has even gotten away from the art scene, come back on stage. "We wanted to play the usual suspects. We didn't think it was interesting to call the artists who were already in the previous editions. It was especially important to spare space for certain young names because the Biennale is bringing the international art committee and we know that Turkey has been undergoing a negative period in that sense. The Biennale is a great platform to introduce these young artists to this crowd and to show these the works belonging to here."

On the day of our talk, in the morning of Wednesday August 9, I get excited to see many works going into the Pera Museum, and I look around as I think to myself how timely things move on. I thought that the preparations were going on a timely manner and when I share this with the curators they reply: "we are Scandinavians living in Berlin, how did you think it would be?"

I open the subject of *The Collectors* exhibition at the 2009 Venice Art Biennale Nordic and Danish Pavillion that they co-curated. In an interview, Ingar had said that the Nordic Pavillion in the Giardini was not suitable to be a gallery with its architecture yet it could be a beautiful house. He was telling me that they have set up the exhibition as if it was in a collector's house, leading on from this point of origin. It was in fact a very fascinating exhibition thinking about it with the space it

was organized in. A pool in Giardini, a dead man inside, dollars in the bottom... A house that was torn down piece by piece, a perfect home full of art works... I wonder how the biennial spaces make them feel after such an experience. "Galata Rum Primary School was an influential space for us, so we led the projects about education and childhood memories towards there. Ark Kültür is also an original exhibition space and we spared it to just one artist so that it doesn't lose this feature and it was transformed into a museum home!" says Michael.

We talk about the terrorist attacks in Paris on that morning (August 9th) then we gather around the idea that humanity is going through tough times all over the place. What does it mean for humans to be with the others, in relation with them, in exchange, in competition and in collaboration with them? It seems like the biennale that awaits us will often remind us of these simple questions. Let's have a look at ourselves, and determine how our relationships are with our neighbours in order to understand the "other" life choices according to us, so as not to portray those "different" than us as one-sided caricatures, to look at the inner logic and meaning of life preferences other than ours with sympathy, and to avoid drawing sharp frontiers between "ourselves" and the "others."¹

Socrates held the mirror of truth to the face of his contemporaries, yet they never pardoned him...²

¹ Zygmunt Bauman, To Think Sociologically, Ayrıntı Publications, 2017

² Cemil Meriç, Sociology notes and conferences, İletişim Publications, 1995

İyi bir komşu

A good neighbour

İyi bir komşu, nadiren gördüğünüz birisi midir?

Is a good neighbour someone you rarely see?

İyi bir komşu, evinde hayvan beslemeyen bir aile midir?

Is a good neighbour a family without pets?

İyi bir komşu, daha yeni taşınmış birisi midir?

Is a good neighbour someone who just moved in?

İyi bir komşu, sizinle aynı gazeteyi mi okur?

Is a good neighbour reading the same newspaper as you?

İyi bir komşu, sizin için önemli midir?

Is a good neighbour important to you?

İyi bir komşu, Facebook'ta arkadaşınız mıdır?

Is a good neighbour your friend on Facebook?

İyi bir komşu, mahallenizde aktif midir?

Is a good neighbour active in your local community?

İyi bir komşu sizden daha yavaş mı yoksa daha hızlı mıdır?

Is a good neighbour slower or faster than you?

İyi bir komşu, size her şeyin eskiden nasıl olduğunu mu hatırlatır?

Is a good neighbour a reminder of how things used to be?

İyi bir komşu asla şikayet etmeyen birisi midir?

Is a good neighbour someone who would never complain?

İyi bir komşu cinsiyetsiz midir?

Is a good neighbour genderless?

İyi bir komşu, hemen yanı başınızdaki evsiz adam mıdır?

Is a good neighbour the homeless guy next to you?

İyi bir komşu, hiç parti vermemiş birisi midir?

Is a good neighbour a person who has never thrown a party?

İyi bir komşu, sizinkinden daha geniş bir aileye sahip birisi midir?

Is a good neighbour someone with a bigger family than yours?

İyi bir komşu, müzik dinlerken kulaklık mı takar?

Is a good neighbour wearing headphones?

İyi bir komşu sizden daha zengin mi yoksa daha yoksul mudur?

Is a good neighbour richer or poorer than you?

İyi bir komşu sizi rahat bırakan birisi midir?

Is a good neighbour leaving you alone?

İyi bir komşu yeni taşınıp gitmiş birisi midir?

Is a good neighbour someone who just moved out?

İyi bir komşu, komşu bir ülkeden midir?

Is a good neighbour from a neighbouring country?

İyi bir komşu, nadiren dışarı çıkan yaşlı bir dul mudur?

Is a good neighbour an elderly widow who seldom goes out?

Bienalin *Biennial's* komşu *neighbour* sanatçıları *artists* ve işleri *and works*

Editörlerimiz dikkat çeken
sanatçıları seçtiler

Editors pick artists they
call attention

TUĞÇE TUNA, EN KÖTÜ İŞ / THE WORST WORK, FOTOĞRAF / PHOTO: MURAT DÜRÜM

Pedro Gómez-Egaña Galata Rum'da, okulun giriş katını hareketli bir makineye dönüştürerek bienal boyunca sürekli aktive olan performatif bir çalışmaya imza atarken Tuğçe Tuna Küçük Mustafa Paşa Hamamı'nın erkek bölümünde dans ekibiyle performans gerçekleştiriyor.

As Pedro Gómez-Egaña creates a performative work that is continuously active throughout the biennial by transforming the entry level of the Galata Greek Primary School into a working machine, Tuğçe Tuna makes a performance with her dance team, at the male section of Küçük Mustafa Paşa Hammam.

YOUNG-JUN TAG IMAGE COURTESY IKS VİZNYİLE

VOLKAN ASLAN, HSH, VIDEO GÖRÜNTÜSÜ/VIDEO STILL IMAGE COURTESY IKS VİZNYİLE

MONICA BONVICINI, SLUMSHOT IMAGE COURTESY IKS VİZNYİLE

MARK DION, GEOLOGY CABINET IMAGE COURTESY IKS VİZNYİLE

İstanbul Modern’de Seullu sanatçı Young-Jun Tag’ın işi karşılıyor izleyiciyi. Seul’den Berlin’e taşındığında evindeki bütün eşyaları bir yerleştirmenin parçası yapan sanatçı, bu kez de Seul’deki evini İstanbul’a taşıyor ve evdeki her şeyi tepe taklak mekana asıyor. Çünkü bir yandan hayatına yön verirken (Seul’de sanat eleştirmenliğinden Berlin’de sanatçı-lığa geçiş yaparken) karşılaştığı yeniliklerle -kültür, mekan, ev- bambaşka bir “dünyaya” giriyor.

The work of the artist Young-Jun Tag from Seoul, welcomes the viewer at Istanbul Modern. The artist who transforms all the furniture of his home into an installation as he moves from Seul to Berlin, moves from Berlin to İstanbul this time and hangs everything belonging to his home, in an upside down manner at the space. Because, he enters into a whole new ‘world’ with novelties he encounters- culture, space, home- while giving a new direction to his life (transitioning from being art critic in Seul to being an artist in Berlin)

Yine İstanbul Modern’de Candeğer Furtun ve Volkan Aslan’ın işleri birbirine komşu. Furtun’un bu temaya ilişkin birçok konuyu masaya yatırdığı bir işi yer alıyor. Yanında da Aslan’ın küratörlerin Fellini’yi andırdığını söyledikleri üç kanallı ilk video işi; Boğaz’ın üzerinden geçen iki komşunun hikayesine odaklanıyor.

At Istanbul Modern again, the works of Candeğer Furtun and Volkan Aslan are neighbours with each other. Furtun has a work that discusses in detail a lot of topics related to this theme. Next to it, Aslan’s first three channel video work that reminds the curators of Fellini, focuses on the story of two neighbours crossing the Bosphorus.

8. İstanbul Bienali’nde *Cehenneme Merdiven* işiyle İstanbul Modern’in iki katını biri birine bağlayan Monica Bonvicini, bu bienalde ise iki yapıtını sergiliyor. İşlerinden biri Pera Müzesi’nde mekanın içindeki bir başka işle, Lousie Bourgeois’nın yapıtıyla ilişkileniyor. Bonvicini, Küçük Mustafa Paşa Hamamı’nın erkek bölümündeyseniz özellikle sanat tarihine ve oryantalizme atıfta bulunarak farklı çağdaş kadın temsillerini ışık, dokuma ve heykellerden oluşan bir enstalasyonla irdelleyecek.

Monica Bonvicini who connected two floors of Istanbul Modern with her work “Stairway to Hell” in the 8th Istanbul Biennial, exhibits two of her works in this biennial. Once again at Pera Museum, one of her works relates to another work in the space this time; to the work of Lousie Bourgeois. Bonvicini will explore various contemporary representations of woman by specifically referring to art history and orientalism with an installation composed of fabric and sculptures at the male section of Küçük Mustafa Paşa Hammam.

Baskın kurumların ve ideolojilerin, tarih, bilgi ve doğa hakkındaki algılarımızı nasıl şekillendirdiğini gösteren işler üreten Mark Dion’un bienalde İstanbul’a özel olarak bir koleksiyoner inceliğiyle çalıştığı bir işi yer alıyor. Dion, kentin doğasından esinlendiği suluboya işler için İstanbul’dan sanatçılarla birlikte çalıştı.

Mark Dion who produces works demonstrating how dominant institutions and ideologies shape our perceptions of history, knowledge and nature, has a work that he created specifically for İstanbul with the elaborateness of a collector and that takes part in the biennial. For watercolor works inspired by the city’s nature, Dion has worked with artists from Istanbul.

GÖZDE İLKİN, KETUM EASAD (DETAY/DETAIL), 2017, BEYAZ İŞYORGAN ÇARŞAFI ÜZERİNE DİKİŞ VE BOYA/STITCH AND PAINT ON WHITE DUVET COVER, IMAGE COURTESY İKSV İZNİYLE

SİM CHİ YİN, IMAGE COURTESY İKSV İZNİYLE

Pera Müzesi’nde yeni çalışmalarına yer verecek Gözde İlkin, yine ev, aidiyet gibi konuları kişisel fotoğraf albümlerinden yola çıkarak ailesinden topladığı kumaşlar üzerine yaptığı bir seçkiyi sunacak. Danimarkalı sanatçı Dan Stockholm ise “Bir evi ev yapan nedir?” sorusundan yola çıkarak duygu ve hafıza arasındaki bağa gönderme yapan bir iş sergiliyor.

Gözde İlkin will give place to her new works that will again discuss topics such as home and belonging, in Pera Museum. She will present the selection of works that she constructed of fabrics she gathered from her family by looking at personal photo albums. Danish artist, Dan Stockholm, exhibits a work that refers to the connection between emotion and memory, deriving from the question of “What makes a house, ‘home’?”

Lydia Ourahmane, Cezayir’de bir sanayi bölgesi çevresine dair bir enstalasyon üretirken Sim Chi Yin, Çin’de yaşayan ve çalışan işçilerin hayatına dair bir çalışmayı izleyiciyle buluşturuyor.

As Lydia Ourahmane produces an audio-visual installation about an industrial region in Algeria, Sim Chi Yin presents a work on the life of the workers who live and work in China, to the viewers.

unlimitedrag.com

LIVE DESIGN LIVE
AWARDS
2017 İSTANBUL

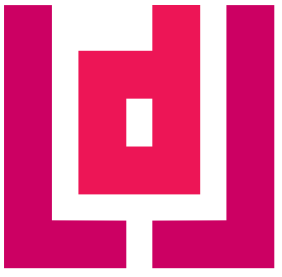

ldlaward.com

BAŞVURU:
13 EYLÜL - 15 OCAK

MUDO CONCEPT'İN
DÜZENLEDİĞİ
ULUSLARARASI
TASARIM YARIŞMASI
LIVE DESIGN
LIVE AWARDS
TÜM TASARIMCILARI
BEKLİYOR.

**LIVE
DESIGN
LIVE**

AWARDS 2017

**LIVE
DESIGN
LIVE
AWARDS
2017
LIVE
DESIGN
LIVE
DESIGN
LIVE**